

СИМВОЛИ ЯК МОВНІ ЗАСОБИ ВПЛИВУ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ТВОРІВ ЛИТОВСЬКИХ ПОЕТІВ)

SYMBOLISM IN POETRY AS LINGUISTIC MEANS OF INFLUENCE (BASED ON TRANSLATIONS OF WORKS BY LITHUANIAN POETS)

Даскалюк О.Л.,

orcid.org/0000-0002-6977-6961

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри історії та культури української мови

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

У статті досліджено вплив мовних символів як на сприйняття поетичного тексту, так і безпосередньо на самого читача. З'ясовано, які поетичні образи є спільними для українців та литовців, а які читачі пізнають крізь призму власне тексту, створюючи своє тлумачення образу через його роль у канві оповіді. Мовні символи – важливий елемент поетичного тексту, це поетичний код, який читач / інтерпретатор вишукує для глибшого розуміння задуму поета, тлумачення глибинних змістів, які пізнає на рівні підсвідомості. У статті коротко розглянуто роль символів у житті людини, різні аспекти вивчення цього явища, як саме в ньому поєднано культурне, мовне і свідоме. Поетичний текст сам по собі перенасичений експресією, якщо це не заримована проза, кожне слово може бути як не метафорою, то символом, а тому вивчення таких текстів дуже пізнавальне для аналізу здатності мовних знаків впливати на людину. Недарма в Давньому Римі дар поезії був важливою вимогою для успішного оратора, оскільки допомагав йому ефективніше утримувати увагу аудиторії.

Поезії, які стали матеріалом для статті, було написано як відгук на війну в Україні, а тому їх дослідження ще й цікаве тим, що в них буде переплітатися символіка різних культур, насамперед української та литовської, з домішками тих образів, які символізують радянську епоху або сучасний глобальний світ, пронизаний наскрізно Інтернетом. Також здійснено порівняльний аналіз тлумачень використаних символів у згаданих двох культурах, їх доповнено міркуванням про ту сугестію, яку обрані автором знаки чинять на зміст самого вірша та на його потенційного читача. Мовний символ сам по собі є ключем до підсвідомості реципієнта за умови, що останній знає його тлумачення у своїй культурі, тому аналіз перекладних поетичних текстів дозволить поглянути на те, які образи актуальні для сучасного читача з різних етнічних груп, а то й поколінь, а також вивчити, як за їх допомогою можна досягнути ефекту впливу.

Ключові слова: образ, символ, поетичний текст, сугестивний вплив, мовні засоби впливу.

The article examines the influence of poetry symbols both on the perception of the poetic text and directly on the readers themselves. It identifies poetic images common to both Ukrainians and Lithuanians, and those the readers discover through the lens of the text itself, creating their own interpretation of the image symbol through its role in the story line. Linguistic symbols are an important element of a poetic text. They form a poetic code which the reader and/or interpreter deciphers for a more intuitive understanding of the poet's intention, the interpretation of hidden meanings, which the reader discovers almost at the subconscious level. The article briefly discusses the role of symbols in human life, various aspects of the study of this phenomenon, and the way it combines the culture, language and consciousness. A poetic text itself is oversaturated with expression. Every word can be, if not a metaphor, then a symbol, and therefore the study of such texts is very informative for analysing the ability of the linguistic code to influence a person. No wonder in ancient Rome the gift of poetry was an important requirement for a successful speaker, as it helped him to hold the attention of the audience more effectively. The poems that became the material for the article were written as a response to the ongoing Russian aggression against Ukraine, and therefore their research is also interesting because they will intertwine the symbols of different cultures: primarily Ukrainian and Lithuanian, in combination with those images that symbolize the Soviet era and those which belong to modern informational global world. A comparative analysis of the interpretations of the symbols used in the two cultures is also carried out, supplemented by a reflection on the effect that the signs chosen by the author have on the content of the poem itself and on its potential reader. The language symbol itself is the key to the subconscious of the recipient, provided that the latter knows its interpretation in his culture. Thus, the analysis of translated poetic texts will identify symbols that are relevant to the modern reader from different ethnic groups, or even generations, as well as to study how they can be used to achieve the effect of influence.

Key words: image, symbol, poetic text, influence, linguistic means of influence.

Литовські поети щиро відгукнулися на війну в Україні, намагаючись своїми поезіями притишити біль українців, через слово простягнути руку допомоги, створити відчуття підтримки. Поетична мова завжди багата на символи, які роблять текст більш змістовно концентрованим, насиченим і смислово багатим. Згадана

поезія, присвячена війні в Україні, не виняток: тут багато символів, які є спільними для українців та литовців, наявні переплетення образів наших культур з домішками впливу спільного минулого як в давні часи, так і за період СРСР. На матеріалі віршів з сайту «Читомо» проаналізуємо, які символи використано для впливу на читача, наскільки

близькими для двох народів є ці образи, як вони потенційно можуть бути сприйнятими саме українськими читачами.

Постановка проблеми. Символи як культурні коди притаманні всім людським спільнотам, вони несуть завуальований зміст, який може розкриватися як окремо, так і в певному контексті, причому варто зазначити про втаємничений характер цих знаків, оскільки їх розшифрування залежить від приналежності реципієнта до певної культури, в межах якої використовують символ. Давні українські символи, наприклад образи Землі, Сонця, Місяця, Зірок, Світового Дерева (за класифікацією Г. Барилова і К. Глуховцева це космогонічні символи (див. [2, с. 39]), які як і в українській народній творчості, так і в литовській [12] перегукуються з баченням ролі сім'ї в спільноті, функцій жінки та чоловіка, світоустрою, гермафродитної природи людини, роз'єднаної втраченою неба і розуміння своєї подвійної природи [див. 10, с. 21]. Це й не дивно, якщо згадати, що тривалий час праслов'яни й прабалти були сусідами, а тому оця міфологізація навколишнього світу крізь призму язичницьких вірувань набула схожих рис та персонажів, як-то боги та їхні функції – Перун (Перкунас), бог грози, війська зі спільним четвертим днем у тижні, а також його суперник – Велес (Велнс), що відповідав за скотарство та підземне царство, дуб як основа Всесвіту та місце проживання Перуна на верхів'ях з Велесом в корінні; Мара, яку досі топлять / спалюють / закопують на Івана Купала, бо асоціюється з образом хвороби, пошесті, смерті, разом з тим будучи богинею підземного царства, яка то помирає, то воскресає, передає циклічність природи, а в давніх віруваннях литовців це богиня землі і всього жіночого начала, а також покровителька корів. Безперечно, природа цих вірувань сягає ще праїндоевропейського минулого, але вона пояснює переплетеність деяких символів, розуміння їхнього значення як у своїй культурі, так і в культурі сусіднього народу, вміння внести образ до канви свого тексту зі збереженням основного значення та нашаруванням контекстуального.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення ефекту перехресного використання і тлумачення символів у поезії та її перекладі дасть змогу глибше зрозуміти, як взаємодіють між собою поетичні образи / мовні знаки, де задіюється спільне їх тлумачення, спричинене як спільним минулим, так і сусідством, а де нашаровується національне, з'ясувати, який вплив спричинює використання символів у поетичному тексті та зрозуміти його природу. Символ

був предметом зацікавлень ще давніх філософів, богословів, у новітній період, починаючи з праць Ч. Пірса, який розробив триєдину концепцію знака, де поміж знаком-іконою знаком-індексом, вирізняє знак-символ [13], це явище людської культури досліджувало багато лінгвістів, філософів, культурологів, зокрема Ю. Лотман, В. Костомаров, серед сучасних дослідників-мовознавців – Н. Венжинович, М. Івасюта, В. Калашник, В. Кононенко, О. Левченко, О. Селіванова, Л. Супрун та інші. Сугестивні впливи поезії також уже були предметом наукових розвідок, зокрема А. Гризун проаналізував сугестивну лірику, описавши, як впливають на підсвідомість читача ті чи ті стилістичні прийоми [4]. Попри багатогранне вивчення як ролі мовного символу в тексті, так і навіювань та мовних засобів їх створення, поетичні твори з погляду сугестії та інших способів впливу використаних там символів досі не розглядали.

Постановка завдання. Отож у нашому дослідженні плануємо: з'ясувати, які символи чи художні образи, що мають ознаки символів, використано у віршованих текстах литовських письменників, як вони впливають на сприйняття інформації та акумуляцію важливих посилів автора, яку роль виконує контекст (спосіб ведення оповіді) для підсилення впливу.

Виклад основного матеріалу. З погляду філософії, символ – це «форма виразу і передачі духовного змісту культури через певні матеріальні предмети чи спеціально створювані образи та дії, що виступають як знаки цього змісту» [9, с. 578]. Мовний символ формується на власне лінгвістичних та екстралінгвістичних параметрах комунікації, поєднуючи свідомість, мову і культуру. Обов'язковим компонентом для дієвості символу є «взаємна згода людей, що використовують його в комунікації» [6, с. 106]. Ю. Куліш зауважує, що «у символах укладена інформація про намір, вони безпосередньо звернені до підсвідомості людини» [там само]. Про зануреність символу в підсвідоме читаємо і в М. Лінгса: «Символ не є чимось довільно вибраним, а базується на знанні відповідності між речами в різних світах, причому кожен світ аналогічний у всіх відношеннях до інших» [10, с. 28], тобто символ настільки глибоко проникає в розуміння світу людиною, вибує до певної шкали цінностей, сприйняття себе як частинки певної культури, що створює своєрідні містки між пізнаним і непізнаним, тому найкраще його значення розкривається в мистецтві, вербалізовані варіанти якого – тексти народної творчості та поезія (науковий символ не є предметом

розгляду нашої статті). Усе це можливо завдяки абстрактній природі символу, яка робить його втаємниченим знаком для посвячених, а реципієнт, який не розуміє його тлумачення, може лише здогадуватися про роль цих слів у певному контексті. Вплив символу на людину відбувається через багатшаровість його значення, спричинену не лише історією використання цього символу в певній культурі чи культурах, а й здатністю набувати нових значень (переносних або умовних) [2, с. 39], що робить його нечітким для розуміння, а це і створює ефект впливу: «сугестивна лірика, навпаки, зберігає своє гіпнотичне поле впливу на читача, захоплює ледве вловимими або розпливчатими образами» [4, с. 33].

З погляду мовознавства, символ – це «естетично канонізована, культурно значима концептуальна структура». Для символу притаманні інтенсивність, образність, мотивованість, дейктичність, психологічність, імперативність [5, с. 6]. Великий тлумачний словник подає як друге значення символу – «художній образ, який умовно відбиває яку-небудь думку, ідею, почуття і т.ін.» [3, с. 1315]. Кожний символ розкривається у певному контексті, за структурою збереження в собі значень він нагадує спіраль, у якій сховано інформацію з минулого, втрата ним оцієї безкінечної смислової або культурно-часової перспектив означає руйнування його як символу [2, с. 40], саме останні ознаки є тими рисами, якими символ відрізняється від образу (хоча й маємо їх отождоження у визначенні з Великого тлумачного словника).

Отож символ нагадує знак, хоча не має прямого денотата, але в ньому теж є суспільна домовленість щодо позначення певних реалій, хоча Ч. Пірс вважав, що лише символ вимагає угоди [13, с. iii]. Символ також схожий на образ, особливо художній, оскільки «художні образи можуть ставати символами, якщо за декодування літературного тексту образ набуває характеру стійкого повторення» [1]. Таким чином будемо розглядати як символи ті слова / словосполучення, які мають тяглість в часі як назва певної культурної реалії, які несуть в собі абстрагування до різних смислів і містять в собі проєкції на певні важливі концепти як для окремого народу, так і до часу актуальності цього слова.

У вірші Юргіта Яспоніте «Четверту ніч бомблять Київ» уже на початку маємо такий символ: четверта (ніч) або чотири. Більшість простих чисел наділені символічним значенням, отож чотири, що відповідає ще й символу геометричної фігури квадрат, асоціюється зі стабільністю,

єдністю простору і часу, в деяких культурах це ще й символ жіночої сили, плодючості, до речі, ніч – теж жіночий символ, це таємнича сила, що хай і чаїть в собі безліч небезпек, бо час розгулу зла, але разом з тим в її лоні зароджується день, таким чином четверта ніч – це проєкція на стійкість, безпеку, в якій формується нове світання. І чотири, і ніч як символи належать до багатьох культур, а тому їхнє розуміння у тексті оригіналу та перекладі є схожим. «...о четвертій ранку ми не можемо заснути...»: четверта ранку – це не про універсальність, а про символ, створений гітлерівською Німеччиною і підхоплений радянськими (або навпаки), а відтак російськими пропагандистами, адже саме о четвертій ранку розпочалася війна між Німеччиною та ССРСР, що знайшло відображення в пісні «22 июня ровно в четыре утра...». Це година, коли людина найглибше занурена в сон, а тому найбільш безпомічна, саме о цій порі чинилися / чиняться насильницькі дії режимами (напр. заголовок статті про обшуки та арешти в кримських активістів «Четверта ранку – час, коли прокидається зло» якнайкраще ілюструє цей період доби в тоталітарному режимі), саме о цій порі представники радянської каральної системи вривалися до домівок «ворогів народу». Отож рашисти використали час «четверта ранку» як ще одне підтвердження того, що вони асоціюють себе з гітлерівською Німеччиною, що й підкреслив автор поезії: «і о четвертій ранку ми не можемо заснути / ніби безсоння перетворилося на нитку / що сотається з захисної інформаційної мережі», у цьому контексті символ четверта ранку подано з боку жертви, яка потерпає від воєнних дій. У процитованому уривку маємо ще один відомий символ – нитка (символічна носійка життя), теж напрочуд відомий образ серед європейців, яку автор підлаштував до наших реалій: її безсмертність сотається із «захисної інформаційної мережі». Далі поет обіграє цей образ: «бувало селяни ткали / захисний обрядовий рушник / огортаючи ним село на світанку» – і тут зустрічаємо наступний символ – рушник, який має багатшарове значення в обидвох народів, наприклад, литовські чарівниці збирали росу рушником в ніч на Купала, щоб напувати корову [11], рушник – незамінний атрибут захисту в багатьох обрядах українців, а його корінь походить від слова рука, що має таке трактування: «Світова міфопоетична система розглядає руки, підняті вгору, як символ моління, самозахисту. Водночас рука означала авторитет, силу, покровительство Бога («Все в руках Божих»))» [5, с. 707]. Звісно, що для українців рушник, особливо вишитий, буде асо-

ціюватися з Покровою, з весільними обрядами, з різними життєвими подіями, похороном. Життя українця ніби огорнуте рушником, який вишила йому найближча людина, тому така деталізація функцій рушника, подана автором, для українського читача трішки надмірна, надто деталізована, відчого сугестивний вплив слабшає. Варто зупинитися також на світанку, що у підсвідомості буде перегукуватися з ніччю, яку було згадано на початку. Такий акцент на часі подій створює додатковий вплив, створюючи в читача ілюзію перебування в часовому просторі подій твору, слід зауважити, що світанок не має символічного значення.

Наступний рядок: «хай нас огортає у ріці душ...» – для європейця, вихованого на давньогрецькій міфології, ця ріка буде мати певні асоціації зі Стіксом, з чимось тривожним, небезпечним. І завершення поезії: «бо ж у Києві під обстрілами / зелені точки / соціальних мереж / шоранку / перевіряють / чи в інших вони ще зелені». Ми не трактуємо тут соціальні мережі як символ, хоча для сучасної людини – це справді та віртуальна реальність, де вона перебуває тривалий час, а для декого повністю замінює світ дійсний, відчутний. Тому й захисні інформаційні мережі, і соціальні мережі ще не є символами, в них ще не створено тієї багатшаровості значень. Але вважаємо, що символічне значення має сполука зелені точки, які є індексами присутності людини в мережі, а в цьому вірші, як і для багатьох українців тих тривожних днів, знаком того, що твій друг / знайомий живий.

Отож у цій невеличкій поезії маємо символи, які зрозумілі українцям та литовцям, бо їх взято з нашої спільної історії, традицій, є символ з часів СРСР та новітній символ, який лише формується зі знаку-індекса. Такі семантичні екскурси до додаткових відомостей, які спричинює поява в тексті символів, допомагають сприйняти поетичний текст глибше, навіюють читачеві фонові знання, створюють відчуття недосказаного, інформація втрачає чіткі обриси, що наближає цей текст до сугестивного, медитативного. Адже під сугестією ми розуміємо вплив на «підсвідомість, емоції та почуття людини» зокрема через відсутність «цілеспрямованого активного розуміння, розгорнутого логічного аналізу й оцінки зі сторони реципієнта» [8, с. 158].

Вайнюс Бакас «Тринадцяте». Як бачимо, назва вірша вже є символом, принаймні для європейців: це число трактують як нещасливе, оскільки воно порушує рівновагу дванадцятичисельного ряду (дванадцять місяців, дванадцять

годин), згадаймо також біблійного Юду, який став тринадцятим апостолом, а відтак зрадником. Отож назва попереджає через символ-число про якісь нещасливі обставини чи події, про які йтиметься у вірші. «З закритими очима видно ліпше / вогню і диму квіти на руїнах / чи вистою не знаю чи покину / тобі уступлю друже своє місце» – символів у першому рядку нема, хоча для деяких кіноманів може перегукуватися із фільмом «Із широко заплющеними очима» Стенлі Кубрика, але тут відсутні будь-які паралелі до подій кінострічки, тому це просто метафоричний вислів. У наступному рядку слова, які трактують як символи: вогонь («світотворчий елемент і водночас сила, що знищує» [5, с. 10]) і дим, що є образом душі (за українськими віруваннями), але така символіка для цього тексту не підходить. Чи використано їх у цьому контексті як символи? Швидше, що це художні образи, які передають реалії війни, що підкреслює слово руїни. На прикладі слова квіти можна продемонструвати відмінність між звичайною метафорою і символом: квіти тут є візуалізацією індексів війни – вогню і диму, але не несуть жодного ракурсу в культуру (лінгвокультуремами все ж таки є назви конкретних квітів, тому вони набули і значення символів, напр., барвінок, чорнобривці). Отож відсутність отієї семантичної спіралі, яка може розгорнутися в минулий досвід, набуті знання зі спільної історії, сучасні назви реалій, які є значущими для життя людини, не дозволяє сприймати метафори як символи. Проте в цій строфі наявні маркери зверненого мовлення – тобі, друже, що засвідчують персуазивний вплив поезії, коли читача через апеляцію до ліричного героя залучають до певних дій.

Наступна строфа вже має символи: «о скільки це триватиме мій брате / моя молитва стихне – ти підхопиш / ми западаємось у морок ночі / чи є між нас обранець благодатний». Молитва – «символ головної справи духовного життя людини (...); прохання про допомогу...» [5, с. 509], якщо не занурюватися в символічне значення, то метафорично молитва в цій строфі означає життєвий шлях. Морок ночі – знову ж таки не стільки про символ найтемнішого, найнебезпечнішого часу доби з усіма викликами, які там чекають, скільки метафоричне змалювання безнадії, тобто символічне значення тут іде фоном. А от обранець благодатний хоча й містить аналогії на Ісуса Христа, але символічного значення не несе, це швидше алюзія. Зауважмо, що в цій строфі теж є маркування апелятивного мовлення: брате, ти, ми, нас, що створює в читача відчуття спільної дії з авто-

ром, тобто вплив у цій строфі відбувається не через занурення в символіку, а через залучення читача до дієвого сприйняття написаного.

Читаємо далі: «врожай багатий буде – хтось сказав / хто сіє страх хто пожинає страх / з закритими очима видно ліпше», – тут все побудовано на прецедентних текстах: врожай багатий буде, сіє... пожинає. Звернення до відомих істин продовжує оповідь на рівні розуму, сприйняття прочитаного через осмислення логіки подій, тобто сугестія в цьому тексті теж відсутня.

І завершує цю поезію строфа: «поля вродили смертю серед них / мені чомусь «тринадцяте» дзвенить – / це Шостакович? вересень? щось інше? «Теж наскрізно прецедентний текст, алюзія на тринадцяту симфонію Шостаковича (І частина якої має назву «Бабин Яр»), цю інформацію підсилює вересень – місяць, коли відбувалися масові розстріли в цьому місці. Як бачимо, ця поезія спершу працює з візуалізацією, відтак з покликаннями на інші тексти / твори, відомі українцям. «Тринадцяте» Вайнюса Бакаса – це приклад інтелектуальної поезії, де автор впливає на читача через усвідомлене розуміння подій, про які йдеться, через розум, підсилюючи звертаннями та займенниками другої особи однини та першої особи множини. Поодинокі символи в такому контексті не розкриваються до кінця, з усією багатогранністю значень, залишаючись радше метафорою.

Останнім проаналізуємо вірш Дайви Чепускайте «Війна» («1.фейсбук»). «Доброго ранку, / Катре, Юлю, Олено, / Доброго ранку, / вітається жінка, змітаючи з підвіконня друзки скла. / Доброго ранку, втишує дідусь переляканого kota, / приборкуючи полум'я вибуху в його очах. / Доброго ранку, / синичка дзьобає бороду солдата, / міст стирчить, як зламаний хребет, / немовля, народжене в підвалі, кричить і плаче, / бабуся ліпить вареники – і примовляє до них без упину, / начиняє їх спогадами про рідне місто, / міцно заліплює краї, замикаючи всередині церкву, бібліотеку, / пологовий будинок, музей і все, що найдорожче. / Доброго ранку, / Починається новий день, / будиться припорошене місто, / на білому тісті хмар / видно відбитки бабусиних пальців – / це наш щит протиракетної оборони. / Повтори своє заклинання, Катре, / доброго ранку, / доброго ранку, / доброго ранку». Ця поезія є хорошим прикладом поєднання візуалізації подій із символами, що дасть змогу проаналізувати різні види впливу на реципієнта. Вітальна формула-вигук доброго ранку у цій поезії набуває ознак символу, оскільки не лише

передає побажання, а й фіксує початок нового дня, продовження життя, сподівання на краще, що є важливою подією в прифронтовому місті. Цей етикетний вислів йде рефреном через увесь текст і тричі повторюється наприкінці, набуваючи ознак магічної дії (згадаймо, що в замовляннях, молитвах певні слова чи словосполучення повторюємо тричі, підсилюючи їхнє значення). Значна частина тексту – це зображення того, що бачить автор: жінку, що змітає з підвіконня друзки скла (значить, був обстріл), дідусь заспокоює наляканого вибухом kota, синичка і борода солдата, розбитий міст, що обрисами нагадує зламаний хребет (міст – символ «зв'язку між двома світами; символ шляху із старого життя в нове; з одного світу в інший; єднання, дружби; зради» [5, с. 505], тому його зруйнований стан може засвідчувати обірваність комунікації, неможливість потрапити деінде, мабуть, автор натякає і на знищення дружби), і далі бачимо немовля, народжене в підвалі, яке в цей момент кричить і плаче (певно, злякалося вибуху). Поет працює з уявою читача через візуалізацію картинок – слайдів з подіями. І ось в наш об'єктив потрапляє бабуся, яка ліпить вареники, ще й примовляючи до них без упину. Вареники – «символ національної української кухні; продовження роду; у язичників – символ Місяця (Дідуха); у фольклорі, літературі – достатку; поминання померлих» [5, с. 99]. У контексті вірша працюють усі значення символу, що підсилює і його начинка: церква (для вірян це «святий храм, де кожна частина несе свою символіку, а в сукупності становить собою Божественний Космос, тобто світ, створений Богом» [5, с. 745], бібліотека (це символ знань, хранилище мудрості), пологовий будинок (це не лише лікарня, де народжуються діти, а для цієї російсько-української війни це ще й символ підсупності, нелюдськості, надмірної жорстокості, порушення всіх правил ведення війни, асоціюється з Маріупольським пологовим будинком), музеї (хранилище культурної пам'яті, збереженої в речах). Отож у символі «продовження роду» сховано / заліплено духовне надбання народу, інтелектуальне, предмети культурної спадщини і жажливий символ цієї війни, де місце приходу в це життя стало місцем смерті. Увесь подальший текст це – метафоризація воєнних реалій міста, де хмари – тісто з відбитками бабусиних пальців – це щит протиракетної оборони.

Отож у поезії Дайви Чепускайте найменше засобів впливу на читача, який тут швидше глядач того фільму, що йому відтворює уява з прочитаного. Символи, використані у цьому тексті,

мають або чітко українську символіку: вареники, пологовий будинок, або європейську (цивілізаційну): бібліотека, музей, або фольклорну – міст. Оскільки мова тексту динамічна, зосереджена на візуалізації, то символи спрацьовують не повністю, лише уважний читач може замислитися над позасюжетними значеннями цих слів. Тому якщо вони і чинять якийсь вплив, то не сугестивний, бо відсутня фонові медитація, занурення вглиб подій, нема апеляції до підсвідомого.

Висновки. У статті ми проаналізували три переклади поезій литовських письменників, присвячених війні в Україні. Усі символи, використані в цих текстах, відомі українському читачеві або як народні, або європейські, або радянські, або сучасні, що й зрозуміло, бо автор завжди налаштовується на той світ, про який він пише. Таким чином для письменників символами України та її боротьби стали рушник, нитка, вареники, пологовий будинок, зелені точки соціальних мереж, це символи про захист, продовження роду, життя. Оскільки ці образи впливають на підсвідомість через свою абстрактність, семантичну багатозначність, то найефективніше вони діють на читача в сугестивній ліриці, коли весь контекст побу-

довано як натяк на певні події. Звісно, символи сприяють глибшому розумінню задуму письменника і в інтелектуальній, або філософській поезії, але там це швидше певний ребус, який можна розв'язати, тоді як в медитативній ліриці символи розкриваються відразу багатьма значеннями.

Символи як засоби впливу в перекладній поезії литовських письменників будемо вивчати ще й на прикладі текстів, які не стосуються України, щоб з'ясувати, чи використовують автори суто національні образи-знаки і як їх адаптує для українського читача перекладач. Порушена тема потребує подальших вивчень, оскільки стосується проблеми мовленнєвого впливу, а це актуально не лише для художньої літератури, а й для комерційних текстів, інформаційних, пропагандистських. Вміння розпізнавати символ, розуміти, яке з його значень активізується в певному контексті, передбачати реакцію реципієнта на використаний образ важливе не лише для філологів, а й для людей, які працюють з текстами масової комунікації. Особливої уваги потребують перекладні тексти, щоб символи з оригіналу були зрозумілими для читачів або адаптованими для їх світосприйняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Альбота С. Символ vs образ: до питання термінологічної варіативності. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 107–110.
2. Венжинович Н. Про компонент-символ у мовних одиницях. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Філологія». Вип. 1 (41). 2019. С. 38–46.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Гризун А. Сугестивна лірика. Проблематика та жанрові особливості. Слово і час. 2003. № 12. С. 28–33.
5. Енциклопедичний словник символів культури України / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Кубіди. 5-те вид., доп. і випр. Корсунь-Шевченківський: ФОП В. М. Гаврищенко, 2015. 912 с.
6. Куліш Ю. О. Поняття символу: символи в українській культурі. Науковий вісник. Серія «Філософія». Харків : ХНПУ, 2015. Вип. 45 (Ч. II). URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Fak_dosh_osv/Pr_6.pdf (дата доступу: 24.06.2024).
7. Литовський акцент. Вічна боротьба супроти смерті: литовська та українська поезія про війну. URL: <https://chytomo.com/vichna-borotba-suproti-smerti-lytovska-ta-ukrainska-poeziia-pro-vijnu/> (дата звернення: 26.06.2024).
8. Сорокіна Л. Є. Мовленнєва маніпуляція та інші види мовленнєвого впливу: термінологічне розмежування понять. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2014. № 8. Т. 2. С. 157–159. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v8/v8-2/40.pdf> (дата звернення: 27.06.2024).
9. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. І. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). Київ : Абрис, 2002. 742 с.
10. Lings M. Foreword to Old Lithuanian Songs. Temenos Academy Review. 12 (2009). pp. 17–30. URL: https://www.temenosacademy.org/wp-content/uploads/MARTIN-LINGS-Foreword-to-Old-Lithuanian-Songs_Optimized-Copy.pdf (дата звернення: 25.06.2024).
11. Lithuanian customs and traditions. URL: <https://www.lnkc.lt/eknygos/eka/customs/john.html> (дата звернення: 27.06.2024).
12. Lithuanian folklore as a source of Baltic religion: the fire ritual by Inija Trinkuniene. URL: https://www.infinityfoundation.com/mandala/h_es/h_es_trink_i_fire_frameset.htm (дата звернення: 27.06.2024).
13. West W. The Object of Sings in Charles S. Peirce's Semiotic Theory. URL: <https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2522&context=theses> (дата звернення 26.06.2024).